

Jaarverslag 2018

1. Algemene zaken

1.1 Bestuur

Tijdens de Algemene Ledenvergadering in maart hebben wij twee leden tot erelid benoemd: Hans Welbie en Joop Wijkhuisen. Zij hebben zich beiden meer dan 40 jaar ingezet voor de Natuurwacht, met name voor het beheer van de Kloosterwiel. Ook werd tijdens de jaarvergadering bekend gemaakt dat wij ons 250^e lid hebben mogen verwelkomen.

Tijdens de vergadering is het vijfjarenbeleidsplan voor 2018-2022 voorgelegd aan de leden en vastgesteld.

Penningmeester Lot Tönis was herkiesbaar en is herkozen voor een termijn van 3 jaar. Erwin van der Speld is aan de bestuurstafel aangeschoven. Hij zal tijdens de Algemene Ledenvergadering van 2019 zich officieel verkiesbaar stellen als algemeen bestuurslid.

Bestuurssamenstelling 2018:

- Harry Kolman (voorzitter)
- Cassandra van Altena (secretaris)
- Lot Tönis (penningmeester)
- Ton van Balken (algemeen bestuurslid)
- Dirk Muller (algemeen bestuurslid)
- Erwin van der Speld (te benoemen algemeen bestuurslid)

1.2 Leden

2018 was een recordjaar als het gaat om aanmeldingen van nieuwe leden: maar liefst 62 nieuwe leden mochten wij verwelkomen. Vier leden hebben hun lidmaatschap opgezegd en drie leden zijn uit het ledenbestand verwijderd, omdat zij (langer dan) twee jaar geen contributie betaald hebben. De ledenstand op 31 december 2018 kwam daarmee op 302 (31 december 2017: 247).

In april is een excursie speciaal voor leden georganiseerd naar de Eendenkooi in Waardenburg. Met een opkomst van 8 leden werd deze matig bezocht.

In juni is een uitje georganiseerd voor de vrijwilligers van de Natuurwacht naar de Biesbosch, als dank voor hun inzet. 24 vrijwilligers zijn mee geweest en hebben gewandeld, geluncht en gevaren met een fluisterboot.

1.3 Financiën

De financiële situatie is nog steeds goed. Het eigen vermogen is gedaald naar €25.000,- (was ruim €27.500,-). Dit is conform de wensen van het bestuur.

Er is een tweetal investeringen gedaan: een aanhangwagen voor de Werkgroep Landschapsbeheer en een ladder voor de Steenuilenwerkgroep.

Voor de gemeente zijn er twee extra activiteiten geweest in de Kloosterwiel, namelijk het plaatsen van nieuwe informatieborden (kosten: €1.440,03) en het herstellen van de knuppelbruggetjes (kosten: € 367,08).

1.4 PR voor de vereniging

- In 2018 was de Natuurwacht met een kraam aanwezig op de braderieën in Zaltbommel en Brakel. Dit heeft een aantal nieuwe leden opgeleverd.
- Het magazine wordt twee keer per jaar uitgegeven. Dit magazine is mede verantwoordelijk voor het hoge aantal aanmeldingen van nieuwe leden.
- Regelmatig worden wetenswaardigheden en foto's van de natuur in de Bommelerwaard op de social media geplaatst, waar veel positieve reacties op komen. Op 1 januari 2019 zijn er op Facebook 745 vrienden en op twitter 446 volgers.

1.5 Website

Met behulp van Arnout de Mooij (actief als vrijwilliger bij de Natuurwacht) is een begin gemaakt met het herinrichten van de website. Bedoeling is een meer overzichtelijke website te creëren, waarin bestuursleden en/of werkgroepcoördinatoren makkelijker een eigen bijdrage kunnen plaatsen.

1.6 Privacywetgeving

Sinds 25 mei 2018 is de nieuwe privacywetgeving van kracht, de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG). Er is een privacyverklaring opgesteld die via de website is in te zien. Ook is een register van verwerkingen opgesteld, waarin vermeld staat wat waar door wie bewaard wordt.

2. Natuureducatie

2.1 Excursies

In 2018 zijn 7 openbare excursies gegeven (zie tabel). Deze werden aangekondigd via de lokale kranten, social media, de website en de activiteitenagenda. In april werd een excursie speciaal voor leden georganiseerd in de eendenkooi van Waardenburg. Er was één aanvraag voor een excursie in de Breemwaard door de leden van de kerk in Zuilichem.

Datum excursie	Gebied	Aantal deelnemers	Thema
21-1-2018	Zaltbommel	8	Tuinvogeltelling
25-2-2018	Gamerensche waarden	40	Bevers
22-4-2018	Eendenkooi Waardenburg	8	Ledenexcursie
6-5-2018	Lieskampen	10	Vlinders en libellen
15-7-2018	Boezem van Brakel	30	Vogels
31-8-2018	Kloosterwiel	22	Nachtvlinders
30-9-2018	Kloosterwiel	21	Bodemdiertjes

2.2 Lezingen

Jan Taat hield na de Algemene Ledenvergadering op 7 maart een lezing over eendenkooien. Kort daarna volgde op 12 maart een lezing door Sovon over het inventariseren van broedvogels. In oktober werd een lezing over kleine marterachtigen georganiseerd in samenwerking met de Zoogdiervereniging, wat meteen de aftrap was voor een nieuwe werkgroep. Tot slot werd in samenwerking met het koor Belcanto in november een lezing georganiseerd over natuur in de Bommelerwaard, als voorprogramma voor de uitvoering van Die Schöpfung.

Daarnaast is ook een aantal lezingen gegeven over het boek 'Bommelerwaard Natuurlijk', onder andere in Haaften en Putten, maar uiteraard ook in de Bommelerwaard.

2.3 Onderwijs, maatschappelijke stage en scouting

De Natuurwacht heeft in 2018 diverse activiteiten uitgevoerd in het onderwijs en bij de Scouting Zaltbommel:

- Vier leerlingen van het Cambium hebben bij de werkgroep Landschapsbeheer hun stage ingevuld.
- Het project 'Vlinders in de klas', begeleid door leden van de Vlinderwerkgroep, ging dit jaar voor het eerst van start (zie 5.1).
- De Natuurwacht heeft meerdere bijeenkomsten met Scouting Zaltbommel gehad. De bevers hebben een beverexcursie en waterdiertjesexcursie gekregen. Daarbij hebben de bevers een 'natuurwachtinsigne' verdiend. De zeeverkenner hebben een verrekijkerworkshop/struintocht gehad in de Gamerensche waard.

2.4 Heemtuin en kruidentuin (educatie)

Onder de omwonenden van de Heemtuin en Kruidentuin in Zaltbommel is twee keer een nieuwsbrief verspreid over de te verrichten werkzaamheden. Hier zat ook een oproep bij om lid te worden, waar veel gehoor aan is gegeven.

Er stond voor 2018 gepland een folder uit te brengen over deze tuinen; dit is verschoven naar 2019.

2.5 Boekje 'Landschapswandeling'

De Natuurwacht heeft in 2015 een boekje uitgegeven in verband met het 40-jarig jubileum: 'Landschapsroutes Bommelerwaard'. Nieuwe leden krijgen dit boekje cadeau bij hun aanmelding. De voorraad hiervan raakte op en er zijn 250 exemplaren bijgedrukt.

3 Landschapsbeheer

3.1 Kloosterwiel en andere natuurgebieden

In het voorjaar zijn de twee knuppelbruggetjes in de Kloosterwiel hersteld. De lange brug was dringend toe aan vervanging. Dankzij vrijwilligers van de werkgroep landschapsbeheer kon dit in twee middagen geklaard worden. De kosten konden gedeclareerd worden bij de gemeente Zaltbommel.

Eind november zijn er twee nieuwe informatieborden geplaatst bij de Kloosterwiel. De onthulling vond plaats met de wethouder van Zaltbommel. Zowel aan de noord- als zuidkant is de informatie nu weer actueel. Bij het informatiebord aan de zuidkant is ruimte om de nieuwsbrief over de Kloosterwiel te plaatsen. Deze nieuwsbrief over de te verrichten werkzaamheden is twee keer onder de omwonende verspreid. Hier zat ook een oproep bij om lid te worden, waar veel gehoor aan is gegeven.

De werkgroep landschapsbeheer heeft in 2018 verschillende keren gewerkt in de Kloosterwiel. De vele knotwilgen op het zogenaamde eiland zijn geknot en een groep van 30 wilgen ten oosten van de wiel, gelegen tussen de kwelkade en de volkstuinten. Ook in andere natuurgebieden is gewerkt zoals Het Roomgat in Hedel en de eendenkooi te Hedel. In de eendenkooi is de groep drie keer actief geweest. Eén werkdag was gezamenlijk georganiseerd met de Rotary. De Rotary heeft bij die gelegenheid een flinke gift gedaan aan de kooiker om materialen te koop voor het onderhoud van de kooi.

3.2 Heemtuin en Kruidentuin en Schapenwei (onderhoud) (Ton)

Van maart tot en met september zijn er maandelijks twee werkdagen geweest in de heemtuin en kruidentuin. Veelal was er een groep van tien personen aanwezig om de beide tuinen te onderhouden. In 2018 is veel van de nieuwe aanplant van de vervanger van de buxus, Ilex, door de droogte mislukt. In 2019 wordt bekeken of Lavendel een beter alternatief is. In 2018 is de muur van de kruidentuin opnieuw gevoegd. Vele voegen in deze oude afscheidingsmuur met het Joodse kerkhof lieten los en stenen gingen los zitten. Ons verzoek om de muur te restaureren aan de gemeente werd gelukkig gehonoreerd. Het ziet er weer prachtig en degelijk uit. Dat geldt ook voor het oude kloosterpad in de tuin. Een deel daarvan is opnieuw bestraat, uiteraard wel met de eeuwenoude stenen.

Met de vijf schapen in de schapenwei is het prima gegaan. De twee Engelse schapen van het ras Hampshire Down waren door een rasechte ram gedekt en er zijn vijf lammeren geboren. De ooien zijn gehouden. Er lopen nu alleen nog Hampshire down schapen; vijf stuks. Helaas is er geen hok voor de schapen om in te lammeren. In 2019 gaan we een kleine stal neerzetten zodat de lammeren veilig en beschermd geboren kunnen worden.

4 Natuurbescherming

4.1 Steenuilenwerkgroep

Om verschillende redenen zijn dit jaar drie werkgroepleden met hun activiteiten voor de Bommelerwaardse steenuilen gestopt. Gelukkig hebben we ook weer drie nieuwe werkgroepleden kunnen verwelkomen.

Nog steeds breidt het aantal kasten uit. We hebben nu 77 kasten hangen. Ook krijgen we een steeds beter beeld van andere steenuil-territoria. Dat komt mede door steeds meer bekendheid met het bestaan van de werkgroep. Zo is na het ophangen van de derde kast dit jaar, in het kader van “Levend landschap” in Brakel, daarover een krantenbericht verschenen. Het succes van dit jaar is vermeldenswaardig: tenminste 50 jonge steenuilen hebben we geteld, een resultaat wat er zijn mag.

De werkgroep is nu vijf jaar actief en, zoals verwacht, zijn de kasten van het eerste jaar inmiddels aan vervanging toe. De kasten die we na het eerste jaar zijn gaan ophangen zijn van betere kwaliteit en kunnen minimaal tien jaar mee.

Dit jaar is de werkgroep tweemaal om advies gevraagd bij een nieuwbouw en een verbouw-plan, ten aanzien van de mogelijke impact van deze plannen op het territorium van steenuilen.

4.2 Torenvalkwerkgroep

In 2018 is het net niet gelukt om vier nieuwe torenvalkkasten in de uiterwaarden langs de Waal op te hangen. Dat is wel gebeurd in januari 2019.

4.3 Huiszwaluwen

2018 was door Vogelbescherming Nederland en Sovon uitgeroepen tot Jaar van de Huiszwaluw. De Natuurwacht heeft, na een oproep in de lokale media, 8 nestkasten gedoneerd aan inwoners van de Bommelerwaard om de vestiging en het broedsucces van huiszwaluwen te bevorderen.

4.4 Ruimtelijke ordening

Op het gebied van ruimtelijke ordening heeft de Natuurwacht zich in 2018 ingezet voor de volgende projecten:

- Kassen. De Werkgroep Kassen en Landschap heeft in februari een bezwaarschrift ingediend tegen het grote kassencomplex aan de Uilkerweg in Zuilichem.
- Beersteeg-West. Dit gebiedje in Zaltbommel wordt opnieuw ontwikkeld. Het zou in aanmerking komen voor atelierwoningen, een hospice en/of een zelfplukboomgaard. Op dit moment is het een ruig gebiedje met een hoog ecologisch potentieel. De Natuurwacht zet zich in om dit potentieel zo optimaal mogelijk te benutten.
- Tijningenplas. De Tijningenplas in Zaltbommel wordt heringericht. De Natuurwacht heeft advies gegeven over hoe flora en fauna in de plannen ingepast kunnen worden.
- Uiterwaarden Heerewaarden. De uiterwaarden bij Heerewaarden, Dreumel en Wamel worden heringericht, met als belangrijkste doelstelling het verbeteren van de natuurkwaliteit. De Natuurwacht volgt de ontwikkelingen en praat mee in zogenaamde ontwerpateliers die georganiseerd worden voor bewoners van het gebied en andere belanghebbenden.
- Stadswallen Zaltbommel. De stadswallen in Zaltbommel worden de komende jaren opgeknapt. De Natuurwacht volgt de ontwikkelingen en denkt mee over bijvoorbeeld het plaatsen van geschikte stinsenplanten.
- Woonlinie. Er is een gesprek geweest met de woningbouwvereniging Woonlinie over natuurinclusief bouwen in de Bommelerwaard. Er is afgesproken elkaar op de hoogte te houden van ontwikkelingen (nieuwe projecten, vestigingsplaatsen bijzondere soorten).

4.5 Deelname Levend Landschap

In 2018 heeft de Natuurwacht deelgenomen aan gesprekken om invulling te geven aan het project Levend Landschap in Poederooijen. Dit project wordt in opdracht van de gemeente Zaltbommel uitgevoerd door SLG. Een van de deelprojecten is het realiseren van een klompenpad in het buitengebied van Poederooijen. Natuurwacht zet zich vooral in om een oude strang in de uiterwaard in stand te houden en te versterken. Dit in samenwerking met Staatsbosbeheer.

5. Natuurstudie

5.1 Werkgroep Vlinders

De Bommelerwaard Vlinderwerkgroep heeft voor het vierde achtereenvolgende jaar vlinders geteld in de Lieskampen. Helaas is het aantal vlinders minder geworden, ondanks dat het in 2018 heerlijk warm weer was. De redenen hiervoor zijn divers, maar een belangrijke is het maaibeeld in de Lieskampen door Staatsbosbeheer.

Naast De Lieskampen is er ook geteld in de Arkenwaard en Hedelse Bovenwaard (Natuurmonumenten). Deze tellingen zijn door de Vlinderstichting ook opgenomen in de vlinderstatistieken van 2018.

Dit jaar zijn ook de vlinders en libellen geïnventariseerd in Nederhemert-Zuid. Hiervan is verslag gedaan in het magazine van de vereniging.

Het project "Vlinders in de klas" is op twee basisscholen gestart en was een groot succes. Eén klas heeft ook een vlinderexcursie gehad in de Kloosterwiel.

De jaarlijkse excursies Vlinders en Libellen in de Lieskampen en Nachtvlinders in het Kloosterwiel waren een succes.

5.2 Werkgroep Planten

Dit jaar zijn er weer diverse inventarisaties geweest van vogels en planten (zie hieronder).

Naast de steeds terugkerende inventarisatie is er kriskras door de Bommelerwaard geïnventariseerd. De waarnemingen zijn ingevoerd op het platform waarneming.nl.

28/1/18 - Nevengeul Brakel jaarrond inventarisatie

4/3/18 - Rijswaard en Sterrebos Nederhemert

15/4/18 - Nevengeul Brakel jaarrond inventarisatie

27/5/18 Alem (klompenpad)

17/6/18 - Nevengeul Brakel jaarrond inventarisatie

8/7/18 - De Brand in Udenhout

9/9/18 - Hedelse bovenwaard

7/10/18 - Kil van Hurwenen (eiland).

25/11/18 - Bos en uiterwaarden van Neerijnen.

16/12/18 - Nevengeul Brakel (laatste keer inventarisatie jaarrond)

5.3 Werkgroep Vogels

De vogelinventarisaties gingen gelijk op met die van de planten, zie 5.2.

Dit jaar zijn ook de broedvogels geïnventariseerd in de Nederhemert-Zuid. Daarnaast zijn de wintergasten geteld in de Breemwaard, deze telling wordt voortgezet tot en met februari 2019. Hiervan is verslag gedaan in het magazine van de vereniging.

5.4 Beverwerkgroep

Het zat de leden van de beverwerkgroep niet mee afgelopen jaar: maar liefst drie van de vijf leden kregen te maken met langdurige ziekte. Hierdoor zijn er niet veel gezamenlijke uitstapjes geweest. Eén lid heeft besloten deelname te stoppen.

Er zijn nieuwe burchten gevonden in Munnikenland en vlakbij Zaltbommel. Door het hoge water begin 2018 werden bevers of beversporen veel gezien in nieuwe gebieden, waaronder de Lieskampen. Bij de avondtelling in Hurwenen in juli werden twee bevers gezien. Er waren negen tellers verspreid in groepjes van vier over het gebied. Bij de tweede avondtelling in augustus rond Loevestein waren vier tellers. Er zijn toen geen bevers

waargenomen. De avondtellingen worden aangekondigd in de activiteitenagenda van de Natuurwacht, zodat meer belangstellenden deel kunnen nemen.

De Zoogdiervereniging heeft een wildcamera beschikbaar gesteld om bevers te monitoren. Hoewel deze op plekken is geplaatst waar bevers aanwezig zijn, heeft dit nog geen (goede) beelden van bevers opgeleverd.

5.5 Opzetten van een Werkgroep Fotografie

In 2018 zijn de mogelijkheden verkend om een Werkgroep Fotografie op te zetten. Voorlopig zal deze werkgroep niet worden opgezet.

5.6 Cursus Paddenstoelen

De cursus Paddenstoelen, gepland in het najaar van 2018, is helaas door een te laag aantal deelnemers niet doorgegaan. Wel zijn voor de aangemelde deelnemers twee excursies georganiseerd.

De cursus is doorgeschoven naar het najaar van 2019.

5.7 Opzetten van een Werkgroep Microscopie

In 2018 zijn de mogelijkheden verkend om een Werkgroep Microscopie op te zetten. Er is een inloopavond georganiseerd in het Cambium voor geïnteresseerden, maar door een te late aankondiging in de lokale media was de opkomst laag. In 2019 zal nogmaals een inloopavond georganiseerd worden.

5.8 Werkgroep kleine marterachtigen

Kort na de lezing, eind oktober, over kleine marterachtigen (wezel, hermelijn en bunzing) is deze werkgroep gestart. De werkgroep bestaat uit vier werkgroepleden.

Doelen zijn de verspreiding van Wezel, Hermelijn en Bunzing monitoren, aanspreekpunt zijn voor meldingen in de Bommelerwaard en bewoners van de Bommelerwaard bekend maken met de aanwezigheid van kleine marterachtigen.